

บทที่ ๑ บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กว่าสองทศวรรษเรื่องการเฝ้าระวังเด็กและเยาวชน เป็นกระแสความเคลื่อนไหวที่มาแรงทั่วโลก ในนานาประเทศที่ต่างบุกเบิกเรื่อง การเฝ้าระวังเด็กและเยาวชนก็ด้วยเหตุผลสำคัญที่สืบเนื่องมาจากปรากฏการณ์ ปัญหาเด็กและเยาวชนที่นับวันมีแนวโน้มจะรุนแรงขึ้น คำว่า “Child Watch” จึงกลายเป็นวาทกรรมที่ทั่วโลกรู้จักกันดี ถือเป็นแนวคิดและพันธกิจสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกลไกการเฝ้าระวังและติดตาม สภาวะการณ์และเยาวชน เพื่อที่จะนำไปสู่การหาแนวทาง “ป้องกัน” “แก้ปัญหา” รวมถึง “การพัฒนา” เด็กและเยาวชน การเฝ้าระวังของโครงการ Child Watch ได้มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นเตือนให้สังคมไทยได้ตระหนักว่า สังคมในปัจจุบันต้องเผชิญกับสภาวะการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนที่สลับซับซ้อนและมีแนวโน้มวิกฤตมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างข้อมูลจากโครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนหลายจังหวัด ได้ชี้ถึงสภาวะการณ์ทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพเด็กและเยาวชนอย่างเด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ทางสังคมที่มีพื้นที่เสี่ยงมากกว่าพื้นที่ดีหลายเท่า รวมไปถึงปัญหาพฤติกรรมเด็กและเยาวชนที่ไม่พึงประสงค์ในหลายรูปแบบ ทั้งเรื่องปัญหาพฤติกรรมทางเพศ การเสพยาเสพติด การติดอบายมุข การพนันต่างๆ เป็นต้น

แนวโน้มปัญหาเด็กและเยาวชนจะเป็นปัญหาที่ดูจะเป็นแนวโน้มที่รุนแรงขึ้นในแทบทุกประเทศ ทั้งปัญหาพฤติกรรมการบริโภคอบายมุข เพศ และความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นในสหรัฐอเมริกา ยุโรปหรือประเทศในแถบเอเชียเองก็ตาม ดูเหมือนเด็กจะตกเป็นเหยื่อของกระแสโลกาภิวัตน์ ที่นำมาซึ่งระบบเศรษฐกิจไร้พรมแดนและระบบการค้าเสรี (Free Trade) แม้กระทั่งภาวะเศรษฐกิจแบบบริโภคนิยมมวลชน (Mass Consumerism) ที่ทุกสิ่งถูกทำให้กลายเป็นสินค้า และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศนี้เองที่ทำให้พ่อแม่ยุคใหม่จำนวนหนึ่งไม่ได้ตระหนักและรู้เท่าทันลัทธิบริโภคนิยม ส่งผลให้เด็กเติบโตมาด้วยความเสื่อมและความเสี่ยงในด้านต่างๆ ที่ขยายวงกว้างมากขึ้นเรื่อยๆ อีกทั้งสภาพของสังคมเมือง(Urbanization) มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วจนมีการคาดการณ์ว่าในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ประชากรส่วนใหญ่ของโลกจะอาศัยอยู่ในเขตเมืองมากกว่าชนบท ซึ่งสภาพความเป็นเมืองและการใช้ชีวิตในเมืองบวกกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้เด็กและเยาวชนกำลังเผชิญหน้ากับความเสี่ยงหลายรูปแบบ (เด็กไทยในมิติทางวัฒนธรรม๒ หน้า๕๖)

จากการยอมรับข้อเท็จจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ในสังคมไทยว่า เด็กของเรานับล้านๆคนกำลังถูก “เหวี่ยง” ออกจากสถาบันที่เคยให้ความรักความอบอุ่น และการดูแลพวกเขาเหล่านั้นอย่างดี ตัวเลขเด็กที่หลุดจากระบบการศึกษา ปีละ ๒-๓ แสนคน ตัวเลขเด็กและเยาวชนไม่ต่ำกว่า ๔ ล้านคน ที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่ เป็นข้อเท็จจริงที่ชี้ให้เห็นปรากฏการณ์นี้ ได้เป็นอย่างดี และที่ซ้ำเติมเด็กของเราภายใต้การถูกรุกเหวี่ยง นี้คือสังคมที่เต็มไปด้วยอบายมุขและสิ่งเลวร้ายที่พร้อมจะดึงเด็กของเราไปทางที่เสื่อม แง่คิดสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์จึงมิใช่แค่การฟื้นฟูความเข้มแข็งของรากฐานการดูแลเด็กที่ครอบครัวและโรงเรียนเท่านั้นซึ่งยังคงเป็นคำถามสำคัญว่าเราจะฟื้นฟูสภาพความเข้มแข็งของครอบครัวและโรงเรียนภายใต้สภาพสังคมทุนนิยมบริโภคนิยมเสรี และโครงสร้างสังคมที่เปลี่ยนไปแล้วเช่นนี้ได้จริงหรือไม่ แต่ประเด็นยุทธศาสตร์ที่น่าจะสำคัญกว่าคือ การแสวงหาแนวทางสร้างภูมิคุ้มกันและทักษะ

ชีวิตให้เด็กไทย ให้เขาทุกคนมีวัฒนธรรมการใช้ชีวิตที่สร้างสรรค์เท่าทันชีวิต ทั้งในฐานะปัจเจก และทั้งในฐานะของกลุ่มและเครือข่ายเยาวชนด้วยกัน การทำงานแบบบูรณาการและร่วมกันขับเคลื่อนงานด้านเด็กและเยาวชนได้อย่างมีคุณภาพ และมีข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ ขับเคลื่อนในหลายมิติได้แก่

๑. การขับเคลื่อนพลังครอบครัว ปัจจุบันปัญหาเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เมื่อพิจารณาลงไปถึงสาเหตุมักพบว่า มีปัจจัยครอบครัวมาเกี่ยวข้อง จึงมีเสนอให้มีการส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ในการดูแลเด็กและเยาวชนตั้งแต่ฐานราก ปฏิบัติการเลี้ยงลูกของครอบครัวในปัจจุบันให้เป็นที่พึงของเด็กได้มากขึ้น

๒. การขับเคลื่อนพลังโรงเรียน มีข้อเสนอเรื่องการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นการเชื่อมประสานการทำงานระหว่าง บ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน รวมถึงการสร้างแกนนำครู และแกนนำการเรียนรู้ในทุกท้องถิ่นโยบาย “ คีนไม้เรียวสร้างวินัย ”

๓. การขับเคลื่อนพลังชุมชน จากปัญหาที่เด็กยุคใหม่อยู่ในสภาพพื้นที่เสี่ยงและขาดตัวแบบที่ดี เห็นแต่การเสพ การบริโภคหลงติดกับเสรีภาพ เกินขอบเขตจนไม่รู้หน้าที่ของตนเองจึงเสนอให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทมากขึ้น และท้องถิ่นควรต้องเน้นย้ำการใช้ “ ความเชื่อ ตำนานชุมชน ” ที่สอนให้ประพฤติดี สามัคคีปรองดองเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นแนวทางในการอบรมเลี้ยงดูลูกหลานและดูแลชุมชน

๔. การขับเคลื่อนพลังเยาวชน เพื่อเป็นพลังการสร้างการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การใช้ชีวิตคนรุ่นใหม่

๕. การขับเคลื่อนพลังเชิงรุก มุ่งใช้สื่อเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ร่วมกันในทางสังคมโดยเฉพาะยังสังคมยุคใหม่เป็นสังคมแห่งข้อมูลข่าวสาร และทุกวันนี้ชีวิตส่วนใหญ่ของเด็กก็หมดไปกับสื่อกระแสหลัก การขับเคลื่อนเรื่องสื่อจึงควรมี “ สื่อทางเลือก ” หลายช่องทางเพื่อเป็นทางเลือกให้เยาวชนได้เรียนรู้

๖. การขับเคลื่อนระบบปกป้องและการดูแลเด็กบน ฐานข้อมูลและเครื่องการแก้ปัญหาที่หลากหลายทางเลือกที่เหมาะสมกับวัย และกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะระบบการดูแลเด็กเป็นรายกรณีหรือรายพื้นที่ที่มีความเสี่ยง (เด็กไทยในมิติทางวัฒนธรรม๒ หน้า๗๓-๗๖)

คณะอนุกรรมการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์จังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ตลอดจนการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม จึงได้จัดทำวิจัยเรื่องต้นทุนชีวิตและเยาวชนไทย เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน ให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้อย่างสร้างสรรค์และดีงาม การเปลี่ยนแปลงทั้งความคิด ค่านิยมและพฤติกรรมของเยาวชน และพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมและการแก้ไขปัญหาเด็กเยาวชนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน
๒. เพื่อทราบถึงปัญหาเยาวชนตลอดจนหาแนวทางแก้ไขอย่างถูกต้อง

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

๑.๓.๑ ด้านพื้นที่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ ประชากรที่มีอายุระหว่าง ๑๒-๒๕ ปี ในพื้นที่จังหวัดยะลา จำนวน ๙๔,๕๘๗ คน

๑.๓.๒ ด้านเนื้อหา การศึกษาครั้งนี้ตัวแปรที่ศึกษามีดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ นับถือศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพของบิดามารดา เวลาส่วนใหญ่ใน ๑ เดือนน้องพักอาศัยอยู่กับใคร ระดับการศึกษาปัจจุบัน ปัจจุบันอาศัยอยู่ ต้นทุนชีวิตด้านพลังตัวตน ต้นทุนชีวิตด้านพลังปัญญา ต้นทุนชีวิตด้านพลังเพื่อน ต้นทุนชีวิตด้านพลังชุมชน ต้นทุนชีวิตด้านพลังครอบครัว

ตัวแปรตาม คือ ต้นทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนไทยใน จังหวัดยะลา

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาในเด็กและเยาวชน สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางแก้ไขปัญหายาวชนในโอกาสต่อไป